

Motion till riksdagen

1989/90:Jo310

av Lars Ernestam m.fl. (fp)

Skogspolitiken

Sammanfattning

I motionen föreslås en samlad översyn av skogspolitiken. Den bör syfta till en förenklad lagstiftning, begränsad byråkrati och ökat hänsynstagande till miljövärdens intressen.

Riktlinjer föreslås för en ny skogsvårdslag. Detaljregleringen skall minska. Syftet skall vara att värna en långsiktig hushållning med skogen som naturresurs.

Skogsvårdsavgiften skall sänkas till 1984 års nivå dvs. från 0,8 % till 0,5 %.

Det s.k. 5:3-bidraget skall avskaffas av naturvårdsskal. De begränsade delar av bidragsgivningen som går till miljöändamål skall vara kvar. Vad gäller en rad andra miljöfrågor i skogsbruket hänvisas till folkpartiets motion om naturvården.

I. Inledning

Skogen är en av Sveriges viktigaste nationaltillgångar. Mer än hälften av landets yta består av mark som till övervägande delen är lämpad för skogsproduktion. Skogsnäringen (skogsbruk och skogsindustri) är den enskilda bransch i Sverige som ger det största exportnettot. Antalet sysselsatta är nästan 200 000, varav åtskilliga i Norrlands inland.

Större delen av våra skogsprodukter exporteras. Nettovärdet av exporten ligger kring 50 miljarder kronor/år och näringen kommer tveklöst att behålla sin ställning som en hörnsten i Sveriges ekonomi.

Eftersom den svenska skogen och skogsindustrin i hög grad har olika ägare går närmare 3/4 av den årliga avverkningen i handel på virkesmarknaden. Ett affärsmässigt samband mellan efterfrågan, utbud och prissättning av virkesråvara är därför viktigt för skogsnäringens funktion. Utbudshindrande regler och skatteeffekter skall analyseras och arbetas bort. Efterfrågehindrande inköpskarteller måste motarbetas.

Men skogen har också andra värden.

En typ av värden har samband med den vetenskapliga naturvården. Skogen är vår areellt sett viktigaste naturtyp. Med sin skiftande utformning bildar den en rad olika naturmiljöer som är hemvist för många växt- och djur-

ter. Den utgör därigenom en viktig genbank – och som sådan en oersättlig naturresurs vars betydelse bara kommer att öka. Vidare spelar skogen en viktig roll bl.a. som luftrenare och reglerare av vattenbalans och lokalklimat.

En annan typ av värden har social karaktär. Skogen erbjuder oss människor omistliga värden i form av naturupplevelser, vila och rekreation. Den producerar bär, svamp och vilt. Dess betydelse för det rörliga friluftslivet kan knappast överskattas. Skogen bör också i ökad utsträckning kunna bidra till turismens utveckling.

I norra delen av landet utnyttjas skogen som betesmarker för rennäringen.

Om skogspolitiken enbart skulle betrakta skogen som råvarukälla för industrin skulle flera av skogens viktiga värden riskeras. Ofta sammanfaller produktionsaspekterna med övriga intressen. Då intresse står mot intresse måste dock en sammanjämkning ske och skötselmetoderna modifieras.

Konflikter kring utnyttjandet av skogen är något som inte är begränsat till vår tid utan också har förekommit tidigare. Utarmningen av de genetiska resurserna – den kanske allvarligaste anledningen till konflikt mellan virkesproduktion och andra anspråk på skogen – har dock aldrig utgjort ett så allvarligt problem som just nu. Samtidigt har vi i dag mer skog och större tillväxt än någonsin tidigare i historisk tid.

Svenskt skogsbruk har länge varit ett internationellt föredöme i fråga om satsning på återväxt och betoning av långsiktig hushållning med såväl skogsmarkens produktionsförmåga som virkesresurserna. Politiken har här varit mycket framgångsrik. Flertalet industriländer ligger långt efter oss i dessa avseenden och skillnaden gentemot dagens skogsskövling – orsakad bl.a. av fattigdom och stora skogsbolag – i många u-länder är avgrundslig.

Skogen har från rent skogliga synpunkter utvecklats mycket positivt under 1900-talet, även om orosmoln också finns (t.ex. luftförorening och försurning). Däremot har skogsbrukets förändringar under de senaste 30-40 åren gjort att konflikterna med framför allt naturvårdens företrädare ökat starkt. Många faktorer har bidragit till denna utveckling, t.ex. kalhyggesbruket, satsningen på likformiga barrbestånd, skogsvägnätets förtätning och ianspråktagandet av nya marker (bl.a. fjällskogar).

Skogsdöden i Europa stämmer till eftertanke. Den har ännu inte drabbat vårt eget land men skogsskador till följd av luftföroreningar och försurning har ändå konstaterats, bl.a. i anslutning till försurande industrier. Det faktum att tillväxten är god, delvis beroende på kvävenedfallet, får inte invägga oss i en falsk känsla av trygghet. Skogsskadorna är redan ett allvarligt miljöproblem. Om vi inte tar itu med det nu kan de på längre sikt orsaka enorma skador på skogsnäringen.

2. En ny skogsvårdslag

Den socialdemokratiska skogspolitiken sedan regeringsskiftet 1982 har haft som huvudsyfte att söka tvinga fram en ökad avverkning. Tillsammans med regeringens förordning och skogsstyrelsens olika föreskrifter bildar skogsvårdslagen nu ett detaljerat och svåröverskådligt regelverk som starkt beskär den enskilde skogsägarens handlingsfrihet. Detta system har en rad svagheter.

För det första är det svårt för den enskilde skogsägaren att hitta rätt i regel-systemet. Mängden av regler kan leda till osäkerhet om vad som är tillåtet och därmed sänka avverkningsnivån.

För det andra riskerar den detaljerade regleringen att minska skogsägar-nas motivation och intresse att engagera sig i det egna skogsbruket.

För det tredje kan försöken att styra hela skogsbruket enligt de idéer som för tillfället är förhärskande leda till storskaliga misstag och till att enskilda skogsägares intresse för att utveckla nya och för dem ändamålsenliga meto-der hämmas.

Skogspolitiken bör läggas om i två centrala avseenden: Detaljregleringen bör försvinna. Samtidigt bör miljövårdsanpassningen öka.

Enligt vår mening krävs nu en genomgripande förändring av skogsvårdsla-gen. Den bör lämpligen genomföras i samband med en samlad översyn av skogspolitiken. Denna bör syfta till en förenklad lagstiftning, begränsad by-råkrati, ökat hänsynstagande till miljövärden och till att åstadkomma ett mer ståndortsanpassat skogsbruk. Detta innebär ett skogsbruk som arbetar med varierande trädslag och skogsbruksmetoder lokalt för att utnyttja de skif-tande vatten-, närings- och ljusförhållandena i landskapet. Skogsbruket bör också bättre än i dag beakta skogens mångsidighet och olika funktioner.

Skogsvårdslagen är i dag skriven för att tillgodose en rad olika krav. Ur-sprungligen kom den till för att värna skogen som naturresurs. Till de regler som har detta syfte hör bl. a. kravet på återbeskogning. Senare har den kom-pletterats med krav på naturvårdshänsyn i skogsbruket som delvis har samma syfte bl. a. genom att främja mångfald, genetisk variation och artrike-dom i skogen.

En betydande del av regelverket syftar dock till att förmå skogsägaren att bedriva ett rationellt skogsbruk med inriktning på hög produktion. Till dessa bestämmelser hör bl. a. gallrings- och slutavverkningskyldigheten och de reg-ler som föreskriver hyggesskogsbruk som den helt dominerande skötselfor-men.

En ny skogsvårdslag bör i första hand syfta till att värna en långsiktig hus-hållning med skogen som naturresurs. Utgångspunkten skall vara den en-skilde skogsägarens rätt och ansvar att bruka sin skog. Skogsägaren skall lik-som nu vara skyldig att ta hänsyn till naturvårdens intressen i skogsbruket och att skydda skogens förmåga att ge en hög, värdefull och uthållig avkast-ning. Arter och ekosystem skall bevaras. Det gäller både att värna ursprung-liga miljöer och dem som formats under tusentals år av mänskliga ingrepp i landskapet.

Lagen bör däremot befrias från de inslag som syftar till att tvinga fram en snävt näringspolitiskt motiverad avverkningsnivå. Enligt vår uppfattning är skogsvårdslagen ett både olämpligt och ineffektivt instrument på detta om-råde. Skogsindustrins behov av regelbunden virkesförsörjning måste tillgo-doses med andra metoder bl. a. virkesprissättningen, en effektiv rådgivning och service, åtgärder för att åstadkomma ökad konkurrens på virkesmarkna-den, en ytterligare liberalisering av jordförvärvslagen och åtgärder mot olämplig arrondering. Skattereformen kommer att ha en stor betydelse och undanröja deltidsskogsbrukarnas marginalskatteproblem.

Efter sådana utbudsstimulerande åtgärder bör industrins efterfrågan på en

fungerande marknad vara tillräcklig för att åstadkomma en motsvarande avverkning. Det är direkt olämpligt att låta kortsiktiga industriintressen motivera regler om särskilda skogsbruksmetoder i en näring som arbetar i ett 100-årsperspektiv. Vilka produktionsmetoder som skall användas bör i första hand avgöras av skogsägaren.

Reproduktionsplikten skall finnas kvar. Det skall ställas krav på lägsta godtagbara föryngringsresultat vid en viss tidpunkt, däremot inte på hur detta skall åstadkommas. I ett avseende bör kravet på återbeskogning lättas. Markägaren skall ha möjlighet att avstå från hög virkesproduktion för att i stället prioritera naturskyddssynpunkter. Han/hon skall t.ex. ges möjligheter att bevara från naturvårdssynpunkt värdefulla löv- och blandskogar bl.a. en del s.k. skräpaskogar (paragraf 5:3) – ofta hemvist för hotade arter.

Eftersom denna typ av områden försvinner i snabb takt finns det skäl att redan nu – utan att avvakta den mer genomgripande översyn av skogspolitiken och skogsvårdslagen som här förordas – ändra lagen så att möjligheterna att på detta sätt frivilligt ta större naturvårdshänsyn ökar.

Styrningen mot dagens angivna slutavverkningsålder bör upphöra. Det bör även i fortsättningen finnas regler om lägsta tillåtna slutavverkningsålder. Skogsägaren bör dock få större frihet att välja lämplig ålder. Reglerna bör tydligare än i dag ha karaktär av minimikrav.

Röjningsskyldigheten har ett samband med reproduktionsplikten och bör därför behållas även om den bör mjukas upp jämfört med nuvarande bestämmelser. Dagens regler om gallringsskyldighet bör avskaffas eller modifieras avsevärt. Det hindrar inte att röjning och gallring ofta är nödvändiga åtgärder, men detta bör främst styras av skogsägarens egna överväganden. Möjligheter att ingripa mot uppenbar vanvård av skogen måste alltid finnas.

Det finns vidare skäl att i högre grad än nu godta andra skogsföryngringsmetoder än hyggesskogsbruk. Kravet bör ställas så att skogen efter avverkning skall ge en kvantitativt och kvalitativt tillfredsställande virkesproduktion. Nuvarande kategoriska regler hindrar flexibilitet och därmed bästa ekonomi för skogsägaren samt en utveckling mot ett mer ståndortsanpassat skogsbruk.

Kraven på slutavverkning i bestämd omfattning och ransoneringen av avverkningsbar skog är av den karaktären att de inte hör hemma i en naturresursinriktad skogsvårdslag. Ransoneringsbestämmelsen torde dessutom snarast bidra till att hämma utbudet av virkesråvara, som statsmakterna i andra sammanhang anser sig vilja främja. Reglerna har vidare visat sig ineffektiva för det syfte de var avsedda. De bör därför slopas helt.

Anmälningsplikten för avverkning bör finnas kvar för att ge myndigheterna möjlighet att ta ställning till vilka krav på naturvårdshänsyn som skall ställas och för uppföljning av skogsvårdslagen.

Det bör klart framgå av skogsvårdslagen att det också finns andra lagar, däribland naturvårdslagen, som påverkar och sätter ramar för skogsbruket.

Skogsvårdslagen bör liksom hittills också ge möjlighet att ställa krav på skogsodlingsmaterial och introduktionen av främmande trädslag. Det finns betydande risker för bakslag vid experiment. Skogsbruket är en så långsiktig näring att resultatet inte i rimlig utsträckning kan vara känt på förhand. Då dessutom införande av t.ex. ett nytt trädslag kan påverka vår ursprungliga

flora och fauna finns det skäl att inte helt lämna över dessa avgöranden till skogsägarna.

De översiktliga skogsinventeringarna (ÖSI) kan ge ett bra underlag för skogsbruksplanläggning och rådgivning till skogsägarna. Det finns dock skäl att varna för tendenser att med utgångspunkt från ÖSI och de obligatoriska skogsbruksplanerna övergå till mer av planhushållning i skogsbruket.

Skogsbruksplaner är ofta till fördel både för skogsägaren och skogsnäringen. Det finns dock ingen anledning att genom obligatoriska skogsbruksplaner söka stöpa alla skogsägars verksamhet i samma form. Det obligatorium som infördes av den socialdemokratiska regeringen 1983 bör avskaffas.

Skogsvårdslagen skall vara så skriven att regeringen inte kan ge skogsstyrelsen frihet att utforma detaljerade föreskrifter. Det är angeläget att skillnaden mellan råd och regler tydligt framgår i de skrifter som ges ut för användning bl.a. av skogsägarna.

Skogsvårdsorganisationens rådgivning och information spelar en viktig roll för att uppmuntra passiva skogsägare att öka sin avverkning och för att stimulera en aktiv skogsvård. Skogsvårdsstyrelserna bör dock inte ha någon monopolliknande ställning i detta avseende. Även skogsägarorganisationernas och uppköparnas rådgivning och service har stor betydelse.

3. Skogsbeskattningen

Medan skogsbruk i vårt land är en hundraårsnäring, där avverkningstidpunkten utan större våld på den biologiska eller skogsekonomiska kalkylen kan förskjutas tiotals år, har skogsindustrin med sina anställda, anläggningar och marknader ett ganska jämnt råvarubehov under året och mellan åren. Inomårsvariationen klarar man genom kostsam överlagring från våren till hösten.

Visserligen ökar produktionen av trävaror, massa, skivor och papper och därmed råvarubehovet under högkonjunktur och sjunker under lågkonjunktur, men det sammanlagda råvarubehovet inom skogsindustrin mellan ett hög- och lågkonjunkturår skiljer inte mer än + 10 %. Skogen är inte självklart biologiskt eller skogsekonomiskt "mogen" i den jämna takt industrin efterfrågar virke.

En minskad avverkning i samband med lågkonjunktur åstadkommes lätt genom sänkta virkespriser medan en ökad avverkning kan åstadkommas genom virkesprisökningar och/eller andra stimulansåtgärder. Eftersom närmare 60 % av avverkningsmöjligheterna finns hos privatskogsägare – utan direkt koppling till egen skogsindustri – är denna grupps agerande på virkesmarknaden synnerligen viktig för industrins råvaruförsörjning. I och med att skogsinkomsterna hos privatskogsägarna i allt högre utsträckning läggs samman med inkomst av annan tjänst, pension eller dylikt, och i minskad utsträckning med jordbruksinkomster, spelar skatteplanering mot annan stadig inkomst en allt viktigare roll i beslutet om skog skall avverkas eller inte.

För ett skogsbestånd som är biologiskt och skogsekonomiskt avverkningsmoget fr. o. m. nu och 15-20 år framåt är det ägarens privatekonomiska kalkyl, som i hög grad påverkas av skattereglerna, som avgör när avverkning skall ske.

Det centrala instrumentet för skogsägarens ekonomiska planering är

skogskontot. Vårriksdagen 1986 höjde som en del av det s.k. stimulanspaketet tillfälligt insättningsmöjligheterna på skogskontot från 60% till 90% av såld avverkningsrätt och från 40% till 70% av leveransvirkesintäkterna för avverkningsår 1986-88.

Åtgärden hade effekt. Vid återgång till lägre insättningsprocent skulle avverkningen ha minskat. Det var därför positivt att riksdagen hösten 1988 beslutade om en förlängning. Den totala behållningen på skogskontona har ökat femfaldigt under 1980-talet.

Eftersom tioårsperioden uppenbarligen inte räcker till för en ordnad avveckling av skogskontot, fungerar kontot i slutändan avverkningshämmande, då skogsinkomster faller ut utan avverkning.

Den viktigaste utbudsstimulerande åtgärd som kan vidtas är den skattereform med en kraftig sänkning av marginalskatterna som nu är på väg att genomföras. Då minskar behovet av olika specialkonstruerade lösningar för att fördela inkomster över flera år såsom skogskontot.

Skogsvårdsavgiften höjdes 1984 från 0,5% till 0,8%. Folkpartiet motsatte sig denna höjning som bidrog till att ge skogsvårdsavgiften en fiskal karaktär och försvagade sambandet mellan avgiftens storlek och de statsutgifter avgiften varit tänkt att finansiera. Detta samband kommer att försvagas ytterligare när taxeringsvärdena på jordbruksfastigheter så småningom ändras.

Vi förordar nu en sänkning av skogsvårdsavgiften till 1984 års nivå dvs. 0,5% (vilket bör motsvara ett skattebortfall i storleksordningen 150 milj.kr.).

Hur avgifter och bidrag i framtiden skall utformas – och särskilt vilka kostnader som skogsvårdsavgiften rimligen bör finansiera – bör prövas i den samlade översyn av skogspolitiken vi föreslår. En rimlig färdriktning är en minskning av såväl statsutgifter som skattebelastning på detta område.

4. Skogen som försörjningskälla

Många människor har – direkt eller indirekt – skogen som försörjningskälla. I skogsbruket är ca 45 000 och i trävaru-, pappers- och massaindustrin ca 140 000 personer sysselsatta. Ovanpå detta kommer också anställda inom bl.a. transportväsendet och serviceverkstäder.

Skogsnäringsn utgör en ryggrad i svensk ekonomi men har också stor regionalpolitisk betydelse. Den erbjuder sysselsättning och försörjningsmöjligheter i många bygder som i övrigt brottas med stora avfolkningsproblem. Både skogsbruk och sågverk har en avsevärd betydelse för våra glesbygders framtid.

Men även orörd skog kan rätt utnyttjad ge underlag för sysselsättning. Värdefulla naturområden som undantagits från exploatering kan öppna möjligheter för en växande turism. I takt med att miljöförstöringen alltmer uppmärksammas som ett stort samhällsproblem ute i Europa kan intresset öka för våra orörda naturområden.

Med tanke på den viktiga roll skogen spelar för den svenska samhällsekonomin är det angeläget att slå vakt om och vidareutveckla en skogsforskning av hög kvalitet. Som framhållits ovan har staten anledning att med lagstiftning värna skogen som naturresurs. Det finns vidare skäl att med ekono-

miska stödåtgärder söka stimulera skogsvårdsinsatser som är samhällsekonomiskt lönsamma även om de är privatekonomiskt olönsamma.

Men det bör starkt understrykas att de skäl som talar mot en omfattande statlig styrning och reglering av näringslivet och för konkurrens och en fungerande marknadsekonomi är giltiga även i fråga om skogsnäringen. Inte minst om strävan är att få en samhällsekonomiskt optimal tillgång till skogsråvara. Näringspolitiken bör därför även på detta område inriktas på att åstadkomma en fungerande marknad, inte på att driva fram nya regleringar.

Under mycket lång tid har frågan om hur en ökad skogsavverkning skall kunna åstadkommas för att tillförsäkra industrin tillräckligt med råvara stått i den skogspolitiska debattens centrum.

Inom de ramar vi föreslår för skogsbruket är det möjligt och från samhällets synpunkt önskvärt att öka avverkningsnivån och därmed virkesförädlingen. Vi avvisar föreställningen att tvingande lagregler skulle vara en lämplig och framkomlig väg. En ökad avverkning bör stimuleras genom att utbudshinder tas bort. Vi menar att ändrade skatteregler med kraftigt sänkta marginalsatser med all sannolikhet är den viktigaste utbudsstimulerande åtgärd som nu kan vidtas. Det måste vidare framhållas att virkesimport i sig inte är något problem om den ger underlag för lönsam förädling. I dag kan vi konstatera att virkesmarknaden – bortsett från de två nordligaste länen – befinner sig i balans.

Det finns dock ytterligare åtgärder som skulle kunna undanröja utbudshinder. Det är t.ex. angeläget att såväl sälj- som köpkarteller motverkas.

En annan betydelsefull åtgärd i utbudsstimulerande syfte gäller handeln med skogsmark som i dag regleras i jordförvärvslagen. De nuvarande reglerna begränsar otvivelaktigt försäljningen av skogsmark från passiva till aktiva skogsägare. Möjligheterna att ytterligare liberalisera jordförvärvslagen bör därför prövas i den översyn av lagen som nu pågår.

Ett särskilt problem utgör flerägande av skogsmark, bl.a. i dödsbon. Enligt den statliga dödsboutredningen ägdes i slutet på 1970-talet 10% av alla jordbruksfastigheter helt eller delvis av dödsbon. När flera personer äger skogsmark tillsammans blir det ofta en komplicerad och utdragen process att fatta beslut om avverkning. Om delägarna är oense kan ingenting göras. Utredningen föreslog 1987 en rad åtgärder mot dessa problem bl.a. införande av ett system med ställföreträdare för dödsbon. Även flerägande av andra typer medför liknande svårigheter.

Riksdagen beslöt hösten 1988 om en rad åtgärder för att komma åt de problem dödsboägande och flerägande av jordbruksfastigheter har skapat. På några punkter ville folkpartiet göra mera. Vi menar att ett dödsbo under avvecklingstiden skall företrädas av *en* ställföreträdare. Vi menar vidare att lagen om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter bör göras tillämplig redan då två personer som inte är gifta eller sambor gemensamt äger en jordbruksfastighet. Riksdagen bör besluta om lagändringar i denna riktning.

Riksdagen beslöt våren 1987 att ersätta tidigare bestämmelser i byggnadslagen med en ny lag om träfiberanvändning. Den nya lagen syftar bl.a. till att åstadkomma en central prövning av hur stor del av råvaran som skall få användas som bränsle i förhoppningen att detta skulle förbättra skogsindustrins virkesförsörjning.

Lagen innebär att sågverkens biprodukter i hög grad specialdestineras till massa- och skivindustrin utan att det finns alternativa avsettningsmöjligheter.

Enligt folkpartiets uppfattning bygger riksdagsbeslutet på en övertro på centrala myndigheters förmåga att fördela resurser på ett ändamålsenligt sätt. Hur råvaran skall fördelas bör i stället avgöras på marknaden genom samspelet mellan tillgång och efterfrågan vid fri prisbildning i gängse ordning. Lagen om träfiberråvara bör därför avskaffas.

Biobränslen av olika slag är inhemska, förnybara, sysselsättningsfrämjande och miljövänliga energikällor bl.a. mot bakgrund av att förbränning inte ökar koldioxidhalten i atmosfären och leder till mycket begränsade utsläpp av svavel. Träaska är ett värdefullt gödselmedel. Flis, avverkningsrester, sågspån m.m. bör därför utnyttjas i ökad utsträckning i svensk energiförsörjning. Även energiskog bör användas. I en särskild motion till detta riksmöte föreslår folkpartiet att regeringen skall tillsätta en biobränslekommision.

Statens marker omfattar ungefär en femtedel av skogsarealen. Dessa förvaltas av domänverket. Domänverket kommer även i framtiden att spela en viktig roll som markförvaltare. Vi anser dock att domänverkets nuvarande tillgångar i betydande utsträckning bör överföras i enskild ägo. Detta bör vara ett led i strävandena att stärka och komplettera det enskilda jord- och skogsbruket och därmed skapa ökade möjligheter för människor att bo kvar och försörja sig i glesbygder. Frågan om försäljning av domänföretagen och av delar av domänverkets markinnehav behandlas i en särskild motion från folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet.

5. Bidragsgivning

Statsbidrag till skogsbruket bör i princip utgå till insatser som är samhälls-ekonomiskt lönsamma även om de är privatekonomiskt olönsamma.

Skogsbilvägarna har stor betydelse framför allt för att skogsbruket skall kunna bedrivas rationellt men de innebär också att skogen med dess andra värden blir mer lättillgänglig för allmänheten. Byggande av skogsbilvägar är i allmänhet lönsamt för skogsägaren. Statsbidragsgivning kan dock ibland vara motiverad för att myndigheterna skall kunna stimulera från samhälls- och naturvårdssynpunkt mer nyanserade vägdragningar samt för att åstadkomma samverkan mellan berörda skogsägare.

Det är positivt att skogsstyrelsen har fastställt regler om ökad naturvårdshänsyn vid byggande av skogsbilvägar. Med tanke på en del kontroversiella beslut är det angeläget att utvärdera hur bidragsgivningen nu fungerar från miljösynpunkt.

Statsbidraget till skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd (det s.k. 5:3-bidraget) bör avvecklas. Vi noterar att regeringen fortfarande inte lever upp till de utfästelser som gjordes i valrörelsen på denna punkt. Enligt vår mening bör för dagen endast de pengar som används till rena naturvårdssändamål ligga kvar. För detta har vi beräknat 15 milj.kr.

Vi utesluter inte att en viss bidragsgivning för restaurering av skadad och felaktigt avverkad skog, särskilt i norra Sverige, senare kan bli aktuell. Det förutsätter dock att naturvärdena har inventerats med tanke på att s.k.

skräpskogar ofta är hemvist för hotade arter. En skyddsregel bör då också finnas där det slås fast att bidrag inte skall utgå om länsstyrelsens miljövårdsenhet säger nej. Denna fråga bör lämpligen prövas inom ramen för den samlade översyn av skogspolitiken vi föreslår.

Vissa statliga bidrag till skogsvård och skogsbilvägar har åtminstone delvis regionalpolitisk karaktär. Verksamma regionalpolitiska åtgärder i svaga bygder utgörs i hög grad av satsningar på skogsbruk och lokal skogsindustri. Det bör samtidigt understrykas att beslut om hur regionalpolitiska insatser skall utformas i större utsträckning bör fattas på regional nivå där kunskapen om de lokala förhållandena finns. Mot den bakgrunden finns det skäl att se över sambandet mellan statsbidragsgivning och regionalpolitik. Det bör göras inom ramen för den föreslagna översynen av skogspolitiken.

6. Skog och miljö

Frågan om miljöpolitiken i skogsbruket behandlas utförligare i andra motioner från folkpartiet, i första hand kommittémotionen om naturvård.

Om hänsyn till naturvärden får spela en större roll än hittills i skogspolitiken innebär det vissa ytterligare begränsningar av skogsägarnas handlingsfrihet på detta område. Dessa begränsningar måste accepteras med tanke både på kommande generationer och på skogens framtida produktionsförmåga. Folkpartiet menar bl.a. att uppföljningen av hur skogsvårdslagens hänsynsregler efterlevs måste förbättras, att dikningsverksamheten måste begränsas och att miljökonsekvensanalyser måste användas i ökad utsträckning. I gengäld innebär förslagen i övrigt i denna motion väsentligt färre regler och ökade möjligheter för den enskilde skogsägaren att ta ansvar för sin skog.

De begränsningar folkpartiet föreslår gäller framför allt bevarandebeslut som skall kombineras med ersättning för intrång i pågående markanvändning. Det på senare år starkt växande intresset för naturvård bland dem som är verksamma i skogsbruket är en mycket stor tillgång i miljöarbetet. Den enskilde skogsbrukarens vilja och engagemang är av avgörande betydelse för att skogens naturvärden på rätt sätt skall tas till vara.

Vid en internationell jämförelse har Sverige skyddat förhållandevis begränsade skogsarealer. Strävan bör vara att vårda och bevara både ovanliga skogstyper, främst urskogar och urskogsliknande områden, och representativa exempel på olika kulturpåverkade skogar. Behovet av ytterligare skydd är olika i olika delar av landet. Särskilt i södra och mellersta Sverige krävs snabba och omfattande åtgärder.

Med ett skyddsprogram för värdefulla skogar bör man på sikt kunna uppnå målet om skydd för 1% av den produktiva skogsmarken – sammanlagt ca 200 000 ha – nedanför de fjällnära barrskogarna. Detta mål har sin grund i beräkningar som gjordes inom ramen för ett av alternativen i AVB-85 och som i likhet med övriga alternativ gav möjlighet till ökad virkesproduktion. De skyddsbeslut som här avses bör i första hand gälla de delar av landet där inte redan stora arealer undantagits från skogsbruk.

Folkpartiet förespråkar också ett förstärkt skydd för de fjällnära barrskogarna, som är unika inte bara för att de rymmer stora urskogsområden utan också för att de utgör en sammanhängande relativt orörd miljö.

En långsiktig lösning bör bygga på en naturvårdsgräns längs fjällkedjan (väster om skogsodlingsgränsen) och skydd för värdefulla urskogar genom reservatsbildning. En sådan lösning innebär att den gamla skogsodlingsgränsen kan avskaffas som administrativ gräns. I princip bör skogsbruket nedanför naturvårdsgränsen kunna bedrivas på samma sätt som i övrigt i området för svårförnygrad skog – under hänsynstagande till rennäringens intressen. På detta sätt kan den omfattande och kostnadskrävande samrådsverksamheten också begränsas.

Naturvårdsgränsen skall dras väster om den f.d. skogsodlingsgränsen. Utformningen bör ske i nära kontakt med berörda kommuner och företrädare för andra lokala intressen, inte minst skogsbrukarna. Ovanför gränsen skall ett till naturvärdena anpassat och mera småskaligt skogsbruk kunna förekomma – blädning och mindre hyggen i stället för kalavverkning t.ex. Folkpartiet har föreslagit speciella regionalpolitiska insatser i områden där naturskyddsbesluten är särskilt omfattande – inte minst för att stimulera kombinationsverksamheter.

Skogsägare som drabbas av inskränkningar skall självfallet kompenseras, i första hand med annan mark. En möjlighet vore att träffa överenskommelser där markägaren åtar sig att bedriva ett anpassat skogsbruk mot ekonomisk ersättning från staten.

Som framhålls i avsnittet om skogsvårdslagen bör skogsägarnas möjligheter att frivilligt bedriva ett mer naturvårdsinriktat skogsbruk öka. I vissa fall bör även en särskild ersättning – av ungefär samma slag som nu utgår för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet – kunna utgå till markägare som vill ta mer långtgående naturvårdshänsyn än lagen kräver.

Statsbidrag bör inte utgå till skogsvårdsinsatser som skadar väsentliga naturvårdsintressen – såsom 5:3-bidraget och vissa skogsbilvägar.

7. Samlad översyn

Sammanfattningsvis föreslår folkpartiet en samlad översyn av skogspolitiken. Den bör bl.a. omfatta följande frågor:

- en övergång till en naturresursinriktad skogsvårdslag med mindre detaljreglering och ökat utrymme för miljöhänsyn och ett mer ståndortsanpassat skogsbruk
- skogsvårdsorganisationen och dess dubbla roller som lagövervakare och entreprenör (t.ex. skogsbruksplanläggning samt frö- och plantverksamhet) där det kan ifrågasättas i vilken utsträckning den senare verksamheten skall bedrivas i statlig regi
- skogsvårdsavgiftens storlek och dess samband med finansiering av skogsvårdsorganisationen, skogsvårdsbidrag och andra statsutgifter inom detta område
- statsbidragsgivningen till skogsvård och dess framtida utformning bl.a. vad avser samband med miljöhänsyn och regionalpolitik

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en reformering av skogsvårdslagen i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana ändringar i skogsvårdslagen att möjligheterna att frivilligt ta större naturvårdshänsyn än lagen kräver ökar i enlighet med vad som anförts i motionen,

[att riksdagen beslutar sänka skogsvårdsavgiften från 0,8% till 0,5%.¹]

[att riksdagen beslutar om sådan lagändring att ett dödsbo under avvecklingstiden skall företrädas av en ställföreträdare,²]

[att riksdagen beslutar om sådan ändring av lagen om vissa samägda jordbruksfastigheter som föreslås i motionen,²]

[att riksdagen beslutar avskaffa lagen om träfiberråvara.³]

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag inte bör utgå till ändamål som strider mot starka naturvårdsintressen.

4. att riksdagen beslutar avskaffa det s. k. 5:3-bidraget dvs. bidraget till skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd m.m.,

5. att riksdagen för budgetåret 1990/91 beslutar om en ram på 15 milj.kr. för naturvårdsinriktade åtgärder av det slag som avses bli finansierade via anslaget för Bidrag till skogsvård m.m.,

6. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till Bidrag till skogsvård m.m. anslår 85 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 154 500 000 kr.,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skogsbilvägarna och en utvärdering av bidragsgivningen från miljösynpunkt,

8. att riksdagen hos regeringen begär en samlad översyn av skogspolitikerna i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 24 januari 1990

Lars Ernestam (fp)

Bengt Rosén (fp)

Håkan Holmberg (fp)

Anders Castberger (fp)

¹ 1989/90:Sk377

² 1989/90:L501

³ 1989/90:N258